

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 471/2023-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], právne zastúpeného Advokátskou kanceláriou URBAN GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o., Havlíčkova 16, Bratislava, proti postupu Správneho súdu v Košiciach (pôvodne Krajského súdu v Košiciach) v konaní sp. zn. KE-9Sa/1/2021 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Správneho súdu v Košiciach (pôvodne Krajského súdu v Košiciach) v konaní sp. zn. KE-9Sa/1/2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Správnemu súdu v Košiciach **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. KE-9Sa/1/2021 **k o n a ť** bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **1 000 eur**, ktoré mu **j e** Správny súd v Košiciach **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Správny súd v Košiciach **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 14. septembra 2023 domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane

ľudských práv a základných slobôd. Tiež navrhoval prikázať správne mu súdu vo veci konať bez zbytočných priťahov, priznať finančné zadosťučinenie 2 560 eur a náhradu trov konania.

II.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ 24. novembra 2017 požiadal Sociálnu poisťovňu, ústredie o priznanie predčasného starobného dôchodku. Sociálna poisťovňa, ústredie (ako prvostupňový orgán) rozhodla rozhodnutím z 11. júla 2018 o priznaní predčasného starobného dôchodku od 25. novembra 2017 v sume 480 eur a od 1. januára 2018 v sume 488,20 eur. Sťažovateľ proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne, ústredia podal 2. augusta 2018 odvolanie. Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne (ako druhostupňový orgán) rozhodnutím z 24. septembra 2018 potvrdil rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredia.

3. Sťažovateľ podal správnu žalobu podľa § 199 Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“) o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne. Krajský súd v Košiciach rozsudkom č. k. 9Sa/30/2018 zo 17. júna 2019 zrušil rozhodnutie generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne, ako aj rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredia z dôvodu nesprávneho postupu pri vypočítaní predčasného starobného dôchodku sťažovateľa. Proti rozsudku krajského súdu podala žalovaná kasačnú sťažnosť. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom č. k. 9Sk/45/2019 z 27. júla 2020 kasačnú sťažnosť zamietol.

4. Žalovaná rozhodnutím zo 6. októbra 2020 priznala sťažovateľovi ešte nižšiu sumu predčasného starobného dôchodku ako v pôvodnom zrušujúcom rozhodnutí. Sťažovateľ proti rozhodnutiu podal 27. októbra 2020 odvolanie. Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne rozhodnutím zo 14. decembra 2020 odvolanie zamietol a rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredia potvrdil.

5. Sťažovateľ 7. januára 2021 opäť podal správnu žalobu podľa § 199 SSP o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne.

6. Dňa 1. júna 2023 nadobudol účinnosť zákon č. 150/2022 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov v súvislosti s novými sídlami a obvody súdov (tzv. nová súdna mapa), ktorým bol v čl. VIII zmenený aj zákon č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvody súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 371/2004 Z. z.“). Podľa § 3 ods. 3 písm. c) zákona č. 151/2022 Z. z. o zriadení správnych súdov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 1. júna 2023 prechádza výkon súdnictva z Krajského súdu v Košiciach na Správny súd v Košiciach.

7. Konanie je v súčasnosti vedené na Správnom súde v Košiciach pod sp. zn. KE-9Sa/1/2021.

8. Podľa názoru sťažovateľa sa správny súd od doručenia správnej žaloby venoval len administratívnej fáze konania (doručovanie písomností). Zároveň poukázal na prioritu konania v sociálnych veciach a význam sporu vzhľadom na svojom zhoršujúcom sa zdravotnom stave. Sťažovateľ tvrdí, že v priebehu konania bol súčinný. Z dôvodu, že sťažnosť pre nečinnosť podľa § 62 ods. 2 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa nepovažuje v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva za účinný prostriedok nápravy (rozsudok ESLP z 12. 6. 2012 vo veci Ištván a Ištvánová proti Slovensku, sťažnosť č. 30189/07), ju nevyužil. Uvedomujúc si, že konanie prebiehalo počas

nepriaznivej pandemickej situácie, uviedol, že aj napriek nariadeným protipandemickým opatreniam je dĺžka konania neprimeraná.

9. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 471/2023 z 28. septembra 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu.

10. Správny súd vo vyjadrení uviedol, že v súčasnosti je v konaní nariadený termín pojednávania na 24. november 2023. Žiada zohľadniť, že s prechodom agendy z krajského súdu na správny súd boli spojené technické problémy, ktoré neumožňovali sudcom pracovať v riadnom režime a plynule vybavovať pridelené veci. Ďalej uviedol, že vybavovali prednostnú agendu, ktorá nezniesla odklad (vo veciach azylu a zaistenia). Podľa jeho názoru v namietanom konaní nedošlo k zbytočným prietahom v konaní.

III.

11. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd (obdobne ako ESLP) prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok ESLP z 30. 3. 2023 vo veci Roth Nevedálová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne nález IV. ÚS 465/2022).

12. Predmetom konania je preskúmanie zákonnosti rozhodnutia generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne. Správne žaloby v sociálnych veciach patria medzi bežnú (rutinnú) agendu správnych súdov. Sociálne veci týkajúce sa finančných nárokov možno zaradiť medzi prioritné konania. Okolnosti prípadu sa nevyznačovali právnou či skutkovou náročnosťou. V správaní sťažovateľa neboli zistené také skutočnosti, ktoré by prispeli k celkovej dĺžke konania. Význam sporu sťažovateľ vzhliadol tiež v jeho pokročilom veku a v zhoršujúcom sa zdravotnom stave.

13. Ústavný súd už pri predbežnom prerokovaní veci naznačil posúdenie celkovej dĺžky konania vrátane jej administratívnej fázy (rozsudok ESLP z 31. 8. 2018 vo veci Balogh a ďalší proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 35142/15 a rozsudok ESLP z 31. 8. 2018 vo veci Engelhardt proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 12085/16, obdobne nález ústavného súdu III. ÚS 509/2021, III. ÚS 304/2023). Konanie vrátane administratívnej fázy prebieha viac ako šesť rokov. Sťažovateľ sa žiadosťou z 24. novembra 2017 domáhal priznania predčasného starobného dôchodku. Po podaní správnej žaloby krajský súd rozsudkom zo 17. júna 2019 rozhodnutie generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne a rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredia zrušil z dôvodu nesprávneho postupu pri vypočítaní predčasného starobného dôchodku sťažovateľa. Najvyšší správny súd kasačnú sťažnosť žalovanej rozsudkom z 27. júla 2020 zamietol.

14. V dôsledku kasačného rozhodnutia krajského súdu sa namietané konanie výrazne predĺžilo. Z judikatúry ESLP (rozsudok ESLP z 18. 4. 2006 vo veci Patta proti Českej republike, sťažnosť č. 12605/02, § 69) vyplýva, že aj nesprávny úradný postup na strane orgánu verejnej moci môže byť zohľadnený ako dôvod predĺženia dĺžky konania. Sociálna poisťovňa, ústredie rozhodnutím zo 6. októbra 2020 priznala sťažovateľovi inú sumu predčasného starobného dôchodku ako

v pôvodnom zrušujúcom rozhodnutí. Po podaní správnej žaloby prebiehala povahovo administratívna fáza konania (od 3. februára 2021 do 30. marca 2021). Následne ostal krajský súd v namietanom konaní nečinný viac ako dva roky (do 1. júna 2023). Prechodom výkonu súdnictva z krajského súdu na správny súd bola vec pridelená zákonnému sudcovi 6. júna 2023. Po preštudovaní spisu bol nariadený termín pojednávania na 27. október 2023, ktorý bol zrušený a následne bol nariadený nový termín pojednávania na 24. november 2023.

15. Správny súd ospravedlňoval dĺžku konania technickými problémami súvisiacimi s prechodom agendy správneho súdnictva na novovzniknutý správny súd. Rovnako za ospravedlňujúci dôvod považoval vybavovanie prednostnej agendy týkajúcej sa veci azylu a zaistenia. K uvedenému tvrdeniu ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry uvádza, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nie je pomenovanie príčin prietáhov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter. Preto akékoľvek problémy týkajúce sa súdnej reformy (tzv. súdnej mapy) nemôžu byť na ťarchu účastníka konania.

16. Ústavným súdom posúdené okolnosti odôvodňujú, aby vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Aj napriek tomu, že v konaní je nariadený termín pojednávania na 24. november 2023, ústavný súd doplnil ochranu aj o uloženie príkazu správneho súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)]. Právna istota nastáva až v spojení s právoplatne uzavretou záležitosťou.

IV.

17. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

18. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie finančného zadosťučinenia 2 560 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (III. ÚS 189/2023). O takýto prípad ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania, povahu a význam dotknutých práv, namietanú dĺžku konania, ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023), ústavný súd považoval za spravodlivé priznať sťažovateľovi 1 000 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

V.

19. Ústavný súd priznal sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 530,86 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie sťažnosti) vrátane 20 % DPH.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. novembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu